

Prvé obdobie 1945 - 1948

Andrej P L Á V K A
(1907 – 1982)

Básnik, prozaik, publicista, predstaviteľ socialistického realizmu sa narodil v Liptovskej Sielnici. Po maturite odišiel študovať do Prahy právo, kt. však nedokončil. Od r. 1931 pracoval ako úradník, od r. 1945 v Zbore povereníkov, neskôr bol riaditeľom vydav. Tatran a od 1969 bol až do smrti bol predsedom Zväzu slovenských spisovateľov. Aktívne pôsobil v SNP. Zomrel v Bratislave.

Tvorba:

Knižne debutoval básnickou zbierkou Z noci i rána, v kt. vychádzal z poézie štúrovcov a ľudovej piesne.

Zaujímal sa aj o moderné umelecké smery – poetizmus a nadrealizmus, čo sa čiastočne prejavilo aj v zbierke Vietor nad cestou.

Tri prúty Liptova – v tejto zbierke sa predstavil ako básnik s vlastným štýlom, poetikou. Spracoval tu dobovo aktualizovanú tému domova. Táto zb. vyšla znova v r. 1957 pod názvom Liptovská pišťala, kt. podrobil autocenzúre a obohatil ju o cyklus Po rokoch.

Básne hovoria o rodnom kraji – Liptove, o ľuďoch, kt. tu prežijú celý život ako aj jeho najbližší (otec, matka).

Pôvodné Tri prúty Liptova sa skladali z troch spevov uvedených básňami:

Návrat – liptovská príroda a ľud

Pri kozube – história , 1848 rok v LM

Tieseň krásy – zrastenosť s tvrdou prírodou

Svoju vlastnú skúsenosť , účasť v SNP zobrazil v zb. Ohne na horách, v básnickej skladbe Tri vody.

Neumrel na koni – zobrazil povstalecké obdobie, ale aj roky tesne po oslobodení.

50 – te roky - písal metódou socialistického realizmu, využíval prvky ľudovej slovesnosti, čo znamenalo zrozumiteľnosť, konfrontácia minulosti s prítomnosťou, protest proti vojnovnej hrozbe.

Zbierky: Zelená ratolesť, Domovina moja, Sláva života.

Korene, Zbohom, lásky moje, Vyznanie – hľadanie stratených väzieb s prírodou a svetom mladosti
Testament, Post scriptum – vyrovnáva sa s nevyhnutnosťou smrti

Písal aj prózu.

Román Obrátenie Pavla hovorí o medzivojnovom živote Bratislavy. Ďalej vydal zb. noviel a poviedok Návrat Petra Hugáňa, Siedmi.

Dvojzväzkové dielo Smädný milenec a Plná čaša (podtitul – Skoro ako román jedného života) opisuje vlastný život od detstva až po súčasnosť.

A. Plávka – zb. Tri prúty Liptova *báseň Návrat*

Vraciam sa zo sveta ako sklár zbičováný
s najtvrdším diamantom v schumlaných novinách
openky po krpcoch a prach po putovaní,
svetlami vyhaslý hmatám svoj rodný prah,
túžiaci po šváre do neba ako do skla
vyrezať oblôčik nádeje do skla.

Oblôčik divých hôr, večného za nás bdenia,
hľa, ozónnávratu pre skrytú útechu
pltníkov zblúdených v rovinách poníženia,
murárov zmätených po mestách posmechu,
baníkov sevrknutých na žily – knôty smädné
i synov Kriváňa krepčiacich veľmiest na dne.

Stúli sa horizont, až začne heligónka
húst' pieseň bagančí cvendžiacu do špiku-
skľavená stará mať potichu vyjde vonka,
odpoveď storočí lká jej na jazyku,
odpoveď storočí v zápase štrku s pluhom,
kde sever srditý dengľavým mece pluhom.

Postoj a pohľadkaj svrčinám plachú šticu
jak z barín vybrádej oddanej paripe - .....

.....

Hľa, rúčka mľandráva poriskom špie a svrbí –
kým si sa zatáral, vyhúkli tvoje vrby ...

A. Plávka – zb. Po rokoch *báseň Pieseň*

I ty sa ohlášaš, prvučká láska moja,
v tej istej pesničke, ktorú som tebe hral
na husliach škriplavo z prvého nepokoja,
čaril z nej pre seba prvú slasť, prvý žiaľ.
Teraz ju synak tvoj dievčaťu svojmu spieva
tak isto ako ja, keď ty si bola deva.

Tu ste, hľa, daktorí i moji kamaráti,
prvého poznania, čo nám dal šlabikár –
i keď už huncútstvo naše sa nenavrátí,
kto by ho do detstva hanblivo zamykal?
Ešte i v starobe rozžiarí naše tváre
jak slnce štíty hôr v západe mäkkej žiare.

Ej, hory Liptova, hrdo sa pozeráte
na svoj ľud slobodný od Choča po Kriváň
ja s vami chotár svoj hen Štrby po návrate
pohľadom láskavým v dojatí pokrývam
tak ako hospodár v nádeji nad úrodou,
strážiac ju naveky pred každou sveta škodou.

Ozývaj sa, hora,
hora javorová,
keď zavolám zdola,
domov, do Liptova.

Ej, veru zavolám
do desiatich dolín,
taká mi je vôľa,
tak ma srdce bolí

za vami, za vami,
sivé moje hory –
sedem ozvenami,
Liptov si otvorím.

Ján K O S T R A
(1910 – 1975)

Pochádza z Turčianskej Štiavničky. Po maturite odchádza študovať architektúru do Prahy, ale štúdiá nedokončí, rozhodne sa pre literatúru. Po vojenskej prezenčnej službe sa venoval rôznym povolaniam, no od r. 1956 sa venoval výlučne iba literatúre.

Tvorba:

Jeho tvorba vyjadruje hlboký vzťah básnika k domovu, rodnému kraju, odpor k vojne, fašizmu. Na druhej strane oslavuje súčasný život, konfrontuje minulosť s prítomnosťou.

Debutoval zb. **Hniezda** - vzťah k rodnému kraju, istota domova, motívy bezstarostného detstva, domov, žena.

b. **Slniečko septembra** - Čítanka s. 156

Zb. **Moja rodná** - vyznanie sa " vernej rodnej hrude kamenistej".

b. **Moja rodná** - Čítanka s. 158

b. **Demobilizácia** - Čítanka s. 159

!!! Úloha: prečítať básne, analýza obsahu (idea), básnické prostriedky

Z obdobia 2. sv. v. pochádzajú básnické zbierky: **Ozubený čas**, **Puknutá váza**, **Všetko je dobre tak**, **Ave Eva** (láska k žene, celú zbierku venoval ženám, vzdáva im hold Čítanka s. 160), **Presila smútku** (Nevie sa vyrovnat' s tým, čo prežíva ľudstvo - vojnu. Snaží sa uniknúť smútku a hroznej mašinérii vojny. Rád by našiel nový domov, lebo na sužovanej zemi už preňho nieta miesta. Jedinou nádejou je preňho poézia, jediné bezpečné miesto.)

V Kostrovej tvorbe dochádza k prudkému ľudskému i umeleckému upadnutiu po r. 1948. K po februárovej komunistickej demagógii sa pridal napr. zbierkami **Na Stalina**, **Za ten máj** - modelová kniha socialistického realizmu a úplným repertoárom povinných tém. Kostra tak poprel sám seba, čo ho na dlhšie obdobie poznačilo. K týmto zbierkam zaraďujeme aj zb. **Javorový list** - v nej nájdeme básne ako **Na návšteve po dlhých rokoch** - vracia sa do rodného kraja, porovnáva minulosť s prítomnosťou, spomína na detstvo a uvedomuje si, že všetko sa zmenilo, ľudia, príroda. **Môj rodný dom** - pri návrate do rodnej dediny oživuje sa mu spomienka na detstvo (kaštiel - rodný dom = sociálna nerovnosť v minulosti, dnes je všetko ináč).

Po zmene v spoločnosti, koniec kultu osobnosti, napísal zb.: **Šípky a slnečnice**; **Báseň, dielo tvoje**; **Každý deň**. V nich nadväzuje na poéziu pred r. 1948, obsahujú prírodnú, intímnu, ale i občiansku poéziu. V 60-tych rokoch zb. **Len raz**, ktorá má cyklus sonetov **Zamiešané sonety** - zaoberá sa vlastnou básnickou tvorbou, o vonkajších a vnútorných podmienkach, ktoré ovplyvňujú jeho tvorivosť. Aktuálnou témou v zbierke je téma starnutia a smrti.

Kostra je známy aj ako prekladateľ (Villon, Baudelaire, Goethe, Gorkij).

Pavol H O R O V **(1914 - 1975)**

vl. meno Pavol Horovčák

Narodil sa v Bánovciach nad Ondavou. Po gymnáziu pokračoval v štúdiu na učiteľskej akadémii v Bratislave. Neskôr pracoval na viacerých miestach ako učiteľ. V r. 1951 sa presťahoval do Bratislavy, kde pracoval ako šéfredaktor vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ, bol tajomníkom Zväzu slovenských spisovateľov... Od r. 1964 sa venoval iba literatúre. Zomrel v Bratislave.

Tvorba:

Prvé zbierky boli ovplyvnené nadrealizmom, myšlienky sa voľne spájali, vytvárali rôzne básnické obrazy, voľný verš, nepoužíval rým, interpunkčné znamienka, vo verši je pohyblivý počet slabík. R. líčč vydal svoju prvotinu Zradné vody spodné - odpor voči vojne a fašizmu.

Zb. Nioba matka naša

Vychádza z antickej mytológie - Nioba bola matka, ktorá stratila synov, zošalela, premenila sa na kameň a i ten slzil.

Myslí na všetky matky, ktoré stratili svoje deti vo vojne. Hovorí o matke - zemi, krajine, láske, domove. Jadro zbierky tvoria cykly: Nioba matka naša; Nápis na hroby; Trhlinou krvi.

Báseň *Nioba matka naša* ..... Čítanka s. 165

Návraty - autorova umelecká autobiografia, vyznanie sa lásky k rodnému kraju - Zemplínu.

Defilé - v zbierke sa vracia k 2. sv. v., SNP, aby podal svedectvo o tejto vojne, o ľudskom utrpení, ktoré žije v ľuďoch i naďalej.

Najznámejší cyklus - *Panta rei (Všetko plynie)*. Vychádza z filozofie Herakleita, bol optimistický a tvrdil, že *nič nemôže trvať večne, ani doba zla*. Je potrebné dúfať v niečo nové, lepšie.

K vojnovnej tematike sa vrátil aj v skladbe *Balada o sne*, ktorá hovorí o fašistickej masakre v obci Tokajík - vypálenie.

Aj on sa zaradil medzi básnikov, ktorí chceli pomáhať pri budovaní novej socialistickej spoločnosti. Tieto tendencie nájdeme v zb. *Moje poludnie, Slnce nad nami*.

K jeho umeleckému vrcholu patrí básnická skladba Vysoké letné nebe. Vznik tejto skladby bol motivovaný aj autorovým životom - zomrela mu matka. Rozoberá témy ako domov, návrat k rodnému kraju, istota v živote. Prichádza domov a všima si, čo sa za tie roky zmenilo.

Čítanie a rozbor na hodine.

Ďalšie zbierky: *Koráby z Janova* - krátky pobyt v Taliansku, konfrontácia domova a cudziny.

Ponorná rieka - venoval ju Novomeskému. Autor prekonal ťažkú chorobu, a tým sa zmenil jeho postoj k životu, svetu, sebahodnotenie a sebapoznanie.

Posmrtno vyšli výbery: *Asonance, Z posledných, Torzá* - pokusy z prózy, besednice, úvahy o literatúre.

Prekladal poľskú, bulharskú a ruskú poéziu.